

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80
Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

SKUPLJAJMO NARODNO BLAGO
IZ ISTRE! ONO NAJRJEČITIJE
GOVORI, DA JE ONO ZEMLJA
NAŠA, DA JE ONO KRV NAŠA!

KAO U DOBA VELIKE SEOBE NARODA

Milijune ljudi dignut će se s njihove djedovine i preseliti u druge krajeve — Zbivanja o kojima će pisati historija još stoljeća i stoljeća. — Razvoj događaja u ogledalu novinskih vijesti.

NJEMAČKI CILJEVI

»Hrvatske novine«, glasilo gradišćanskih Hrvata koje izlaze u Beču, donose pod tim naslovom ovo: U svom historijskom govoru, održanom u Reichstagu u petak 6. listopada voda je njemačkoga naroda, Adolf Hitler, kao najvažniju zadaću Njemačke naveo: **ново uređenje etnografskih odnosa, to jest preseljenje narodnih manjina tako da granice među pojedinim državama budu točnije nego li su danas.**

O ovom smislu ovo nije jedan problem, koji je ograničen na jedan prostor, nego jedna zadaća, koja seže mnogo dalje. Cijeli istok i jugoistok Evrope jednim je dijelom ispunjen »trešćicama« njemačke narodnosti, koje se ne mogu održati. Baš su one jedan od razloga neprestanih međunarodnih nesuglasica. U doba principa narodnosti i rasne misli utopija je misliti, da bi se ove pripadnike jednoga punovrijednoga naroda moglo asimilirati.

Zato spada u zadaću dalekovidnog uređenja evropskoga života, izvršiti ovdje preseljenja, da se na taj način bar jedan dio uzroka evropskih konflikata odstrani. Njemačka i Unija sovjetskih republika sporazumjele su se, da će se ovdje podupirati.

PRESELJENJE NIJEMACA IZ ESTONSKE I LETONSKE

»Hrvatske novine« pišu:

Prema Führerovom programu, a u interesu jednog daleko unaprijed gledajućeg uređenja Evrope počela su prva dogovaranja s Estonskom i Letonskom radi preseljenja njemačkih manjina da bi se došlo do praktičnog rezultata. Reich će odmah pristupiti djelu da desetke tisuća Nijemaca naseli opet u Reichu, u ponovno osvojenim pokrajinama, gdje su oni i prije kroz stoljeća vršili kulturno djelo. Time je ujedno posvjedočeno da Njemačka ne kani svoje narodne grupe u drugim državama iskoristiti za svoje imperialističke ciljeve, naime kao predstraže napadaja, kako to neprijatelji Njemačke tvrde. Natrag u Reich doseljeni Nijemci naseliti će onaj prostor, s kojeg su se pred poljskim terorom u zadnjih 20 godina Nijemci morali odseliti, pa će zaposjednutoj zemlji ponovno dati čisti njemački karakter.

ŠESNAEST HILJADA NIJEMACA OSTAVLJA LETONSKU

»Novosti« javljaju iz Rige: U luku Liepaja (Libau) kao i u ostale letonske luke stiglo je 14 njemačkih brodova koji će evakuirati oko 16.000 Nijemaca. Uskoro se očekuje dolazak i drugih njemačkih brodova.

Tim brodovima povest će se jedan dio njemačke manjine u Letonskoj, dok će ostali brodovi tijekom dvije ili tri sedmice izvršiti repatriiranje cjelokupnog njemačkog stanovništva Letonske, koje broji oko 60.000 ljudi.

PRVA HILJADA NJEMAČKIH OPTA-NATA OTPLOVILA IZ ESTONIJE

»Novosti« javljaju iz Taljina: Njemački parobrod »Der Deutsche« koji ima 11.453 rgt. primio je prvu hiljadu Nijemaca, koji se repatriiraju, dok su drugi brodovi spremni da prime ostale Nijemce u lukama Taljin. Parnu, Kuresare na otoku Saaremaa Ōsel. — Svi estonski Nijemci koji žele postati nje-

mački građani moraju se repatriirati do marta 1940 godine.

ISELJIVANJE NIJEMACA IZ BALTIKA

Seoba se vrši najbržim tempom

Agencija Avala javlja iz Londona: Dopisnik »Timesa« iz Rige javlja, da su vlade Estonske i Letonske odbile prijedlog Njemačke da se repatriiranje Nijemaca produlji do 30. III. 1940. godine. Nijemci iz Estonske i Letonske upućuju se u »Gdingen« kako Nijemci zovu sada Gdinju. Među tim repatriiranim Nijemcima nalazi se i admiral baron Salza, bivši glavni zapovjednik estonske mornarice. Isto tako vele obavještenja neslužbenih izvora, da je za Njemačku optirao i admiral grof Kaiserling, koji je ranije bio glavni zapovjednik letonske mornarice, i koji je kao ruski pomorski oficir sudjelovao u ratu protiv Japana 1905. godine. Dopisnik dalje veli da je repatriiranje Nijemaca izazvalo izvjesne poteškoće kod bračnih drugova u mješovitim brakovima, koji sada traže razvod pri čemu je hitno potrebno da se donesu sudske odluke o pitanju djece.

NIJEMCI IZ JUŽNOG TIROLA SELE U REICH

Osječki »Hrvatski list« javlja iz Rima: Prefekt u Bolzanu javlja, da su izvršene sve pripreme za odlazak njemačkog stanovništva iz talijanskog južnog Tirola u Njemačku na temelju talijansko-njemačkog sporazuma.

NENADANI HIMMLEROV DOLAZAK U ITALIJU

»Obzor« javlja iz Rima: Šef Gestapo-a Himmler stigao je jučer u Milano, a zatim se uputio na jezero Como, gdje će slijedeća dva dana imati razgovore s talijanskim oblastima. Himmler prati na ovom putu redarstvo iz Bolzana i Rijeke. Misli se, da je njegov put u vezi s preseljenjem Nijemaca iz Južnog Tirola.

SEOBA NIJEMACA IZ BALKANSKIH DRŽAVA

»Novosti« javljaju: Budimpeštanski dopisnik »Basler Nachrichten« javlja da su prema vijestima iz Bukurešta Nijemci izradili velik plan o preseljenju Nijemaca iz jugoistočnih zemalja. Ovo preseljenje bi imalo obuhvatiti njemačke manjine u Rumunjskoj, Jugoslaviji i Mađarskoj, a bilo bi provedeno na sličan način, kako je provedeno presele-nje Nijemaca iz južnog Tirola. U Bukureštu tvrde da njemačka vlada one Nijemce, koje želi uz državnu pomoć preseliti iz jugoistočnih evropskih država, namjerava naseliti na području češkog protektorata i u osvojenom zapadnom području Poljske. Prema ovim informacijama njemačka vlada bi za Nijemce, koji žele naseliti se u češkomoravskom protektoratu, pripremila potreban prostor time što će stanoviti broj čeških i moravskih seljaka i radnika poslati u Rusiju. Navodno je sovjetska vlada povjerljivim putem saopćila u Berlinu, da bi bila pripravna primiti stanoviti broj čeških i moravskih iseljenika.

»Obzor« pak javlja iz Berlina: »United Press« saznaje da se vode tajni pregovori o iseljenju njemačkih manjina iz jugoistočnih država. Navodno je

s njemačke strane predloženo da se iseli iz Rumunjske 750.000 Nijemaca, iz Jugoslavije 600.000 i 480.000 iz Mađarske. Svi ti Nijemci bili bi naseljeni u istočnim dijelovima Njemačke.

»Večer« u jednom brzojavu iz Berlina piše: Njemačka želi u najskorije vrijeme vratiti u Njemačku i sve Nijemce koji žive u državama Podunavlja i Balkana. Računa se, da će se vratiti u Njemačku oko 2 milijuna Nijemaca. S time u vezi u informiranim krugovima vjeruju, da će Njemačka uskoro zaključiti sporazum sa spomenutim državama, sporazum sličan onome, koji je Italija u tom pitanju zaključila s Njemačkom.

DEMANTI NJEMAČKOG KONZULATA U ZAGREBU

»Novosti« od 14. X. donose ovaj ispravač njemačkog konzulata: »U broju 281 od 11. o. mj. nalazi se na strani 4 bilješka pod naslovom »Seoba Nijemaca iz balkanskih država«. Tu se medijum veli, da će prema vijestima iz Bukurešta njemačka vlada naseliti Nijemce stranog državljanstva iz zemalja jugoistočne Evrope na području Protektorata Češka i Moravska, te da će prijaviti za njih potreban prostor time, što će stanoviti broj čeških seljaka i radnika poslati u Rusiju.«

Uljudno se saopćuje, da je ova vijest slobodno izmišljena. Cijenjeni se naslov umoljava za ispravku. — Njemački generalni konzul Dr. Freundt.

RUSIJA I PRESELJENJE NJEMAČKIH MANJINA

»Obzor« javlja: Izvještaj moskovskog dopisnika kopenhaskog lista »Politiken« tvrdi, da je dopisnik potakao moskovske mjerodavne krugove da iznesu svoje stanovište prema pitanju povratka njemačkih manjina iz doline Volge. Ovi su krugovi označili glasine o preseljenju kao fantastične, istaknuvši, da Moskva nikada ne će prepustiti stotine hiljada vjernih pristaša Sovjetske Unije neizvjesnoj sudbini. Istodobno se upozorava, da se III Reich ne će otimati za pola milijuna Nijemaca, koji su saturirani boljševičkim idejama, jer bi zacijelo razvili komunističku propagandu u Njemačkoj. Repatriiranje Nijemaca iz Estonske i Lotiške, čemu će se priključiti i oni iz Litve, sustavni je dio njemačko-ruskog ugovora.

NE ĆE SELITI SAMO NJEMAČKE MANJINE

»Jugoslavenski Lloyd« javlja iz Zürich: Kako berlinski dopisnik »Basler Nachrichten« javlja, u neutralnim krugovima Berlina izazvao je veliku pažnju predlog kancelara da po njemu shvaćeni mirovni predlog mora biti vezan sa seobom narodnih manjina. Ovaj predlog ne će biti ograničen samo na njemačke manjine, nego bi imao dobiti opću važnost te bi imao biti proveden na istoku, jugu i jugoistoku Evrope. U pogledu jugoistočne Evrope to ne vrijedi samo za južni Tirol, gdje je već u toku temeljito preseljenje. Potanji podaci o tom zahtjevu Njemačke ne mogu se dobiti ni na jednom njemačkom mjerodavnom mjestu. Kaže se tek da se radi o revolucionarnoj ideji kojom bi tek imao biti nabačen jedan veliki problem. Mogućnost da bi time mogli nastati i teritorijalni problemi također se dopušta. Konkretan predlog postoji sa-

mo u pogledu Poljske. U tom pravcu je između Njemačke i Rusije polučeno utanačenje da njemačka narodna manjina koja broji oko 250.000 osoba bude preseljena iz Rusije. Isto tako bi imalo biti preseljeno u Poljsku državu dva i pol milijuna Poljaka sa poljskog područja koje je dodijeljeno Rusiji. Putovanje sa zapada na istok morat će nastupiti Ukrajinci koji su još sada naseljeni u njemačkom interesnom području.

KOJA JE PRAVA SVRHA VELIKE SEOBE NJEMAČKIH MANJINA?

»Novosti« od 14. X. donose ova interesantna objašnjenja:

Berlin, 13. oktobra. (o). Novinari iz onih država u kojima se nalaze njemačke narodne manjine, obratili su se obzirom na njemačku akciju za preseljenje svih Nijemaca iz ovih država u Njemačku, na mjerodavno mjesto i tražili objašnjenje, kakav je pravi cilj ove sasvim neočekivane akcije, koja je u samim redovima njemačkih narodnih manjina izazvala veliko iznenađenje i koja je, bar na prvi pogled, sasvim u suprotnosti sa dosadašnjom njemačkom politikom, koja je polagala najveću važnost na očuvanje tih narodnih manjina i preko njih provodila svoje ciljeve. Ako je to iseljivanje Nijemaca iz baltičkih država poslije proširenja ruskog utjecaja razumljivo, kakav ima cilj preseljivanje Nijemaca iz Mađarske, Jugoslavije i Rumunjske, gdje su njemačke manjine uživale sva prava i u posljednjim godinama nije bilo nikakove žalbe, nego su naprotiv, te manjine mogle posve slobodno da se razvijaju i šire svoj nacionalno-socijalistički svjetovni nazor. To važi osobito u pogledu Jugoslavije, gdje se organi njemačkih manjina ni u čemu ne razlikuju od novina u Reichu.

Sa najautoritativnijeg mjesta primili su novinari na ta svoja pitanja slijedeće objašnjenje:

Kancelar Hitler je od početka postavio princip njemačke nacije, to znači, da treba sve što je njemačko, okupiti u njemačkoj državi. Kada je sa svojom dalekovidnom politikom postigao priključenje Austrije, Sudeta, Memela i Danziga, te njemačkih pokrajina u Poljskoj, i preko toga prisvojio i pokrajine, koje spadaju u njemački životni prostor, i ako su u njemu nastanjeni Nenijemci, hoće sada ostvariti sasvim jasne etnografske granice. U tu je svrhu vodja njemačkog Reicha odlučio da izvede opsežno preseljivanje njemačkih manjina, da time na jednoj strani spriječi njihovu inače neizbježivu propast usred tudjeg elementa, a s druge strane, ta akcija ima za cilj, da osigura trajan posjed prisvojenog životnog prostora sa naseljavanjem njemačkog elementa i odstranjivanjem tudjeg življa sa tog prostora. Kako je bilo već ponovno objavljeno, njemačka je želja, da time dokaže i svoju miroljubivost, jer će preseljavanjem njemačkih manjina i jasnim odredjivanjem etnografskih granica odstraniti svaki uzrok za buduće konflikte, koji bi mogli biti neizbježivi, ako bi se njemačkim manjinama uskraćivala njihova prava, jer nacionalno-socijalistička Njemačka smatra svojom dužnošću, da bdije nad sudbinom svih Nijemaca, bez obzira na to, gdje se oni nalazili. Zato će Njemačka time učiniti i veliku uslugu ideji mira.

SVRŠETAK NA 2. STRANI

KAO U DOBA VELIKE SEOBE NARODA

NASTAVAK SA 1. STRANE

Preseljivanje njemačkih manjina iz jugoistočnih država pored toga ima još i posebno značenje na privrednom polju. Istina je, da odnosi Njemačke sa Madžarskom, Jugoslavijom i Rumunjskom u svakom pogledu zadovoljavaju i da Njemačka u tom pogledu nema uzroka za žalbe. Ali ratne prilike imale su za posljedicu, da je međusobno izmjenjivanje robe usprkos obostranim nastojanjima stalno u opadanju. Njemačka želi, kako dosada, tako i u buduću, ostati kupac agrarnih proizvoda tih država.

Pošto se njezin izvoz zbog ratnih prilika znatno smanjio, to je time pao i priljev deviza, a izvoznici traže od Njemačke, kao i od ostalih država, plaćanje u gotovom, to jest u devizama, pa je Njemačka prinudjena da sebi te devize pribavi na drugi način. U tome je baš ono dublje značenje iseljavanja njemačkih manjina iz tih država. Njihova imanja, poduzeća i konta u bankama itd., koje ne mogu pored toga dobiti, predstavljat će zamjenu za devize, kojima će Njemačka moći da plaća dobavu iz tih država.

Taj je imetak procijenjen na više milijarda maraka i tako će sebi Njemačka za duže vrijeme osigurati opskrbu živim namirnicama i sirovinama, jer i ove države nisu kadre da isplate oštećenju za taj njemački imetak u gotovom, to jest u devizama, nego će radije brisati na takav način obračunavanja. Što se pak tiče tih njemačkih iseljenika u buduću, njima će daljnji opstanak u svakom pogledu biti osiguran. Ti će iseljenici dobiti od Njemačke potpunu oštećenju na taj način, što će dobiti dodijeljena jednaka imanja u područjima, koja najbolje odgovaraju njihovom sadašnjem načinu života. Seljaci će biti razmješteni većim dijelom u zapadnoj Poljskoj, gdje će i obrtnici u punoj mjeri naći svoj račun. Isto tako ni trgovcima ni fabrikantima ne prijete nikakova šteta, jer će preuzeti široko područje, koje je dosada bilo većim dijelom u rukama Židova. Ujedno moraju ti Nijemci biti svjesni, da se sve to provodi u najvišem interesu Njemačke i pod vodstvom njemačkog vodje Hitlera, koji dobro zna, što radi.

Zbog toga je njemačka vlada uvjerenja, da će pripadnici narodnih manjina i u ovim državama bez oklijevanja slijediti njezin poziv. U obzir dolazi 750 hiljada Nijemaca iz Rumunjske, 600.000 iz Jugoslavije i 480.000 iz Madžarske. Dosada su oni uvijek u punoj disciplini slijedili sve upute vodje njemačkog naroda i zato ne može biti nikakove sumnje, da će i sada svi izvršiti svoju nacionalnu dužnost te pridonijeti tu privremenu žrtvu, koja će im se bogato isplatiti.

Žitna bitka u Riječkoj pokrajini

Rijeka — Po raznim mjestima riječke pokrajine (u Podgradu, Materiji i dr.) održana su propagandna predavanja o kulturi žita. — Pojedini seljacima je besplatno podijeljeno sjemenje, a umjetna će im gnojiva biti dobavljena uz popust od 50 posto. — Takva predavanja održana su u nedjelju 8 listopada i u drugim istarskim mjestima kao na pr. u Zminju, Labinu, Novigradu (Cittanovi), Sv. Petru, Kršanu, Hrpeljama i Velom Lošinju.

Kažnjavanje trgovaca

Trst. — Zbog raznih prestupaka, koji se inače u trgovačkom svijetu i ne smatraju tako teškim grijehom, u posljednje vrijeme kažnjeno po Istri i na Rijeci veoma mnogo naših trgovaca. Mnogi su kažnjeni zbog toga što je u njihovom dućanu proradila kava, drugi jer im kruh nije odgovarao točno određenoj mješavini, treći jer da je cijena pojedinih artikla koje prodaju bila previsoka i tako redom. Kažnjeni su zatvaranjem pekarnice kroz 5 dana: Ivan Kočevan iz Vižinade i Skopac Dominik iz Labina. Zbog kave kažnjena je Vidović Jelena iz Strunjana, zbog cijena Marija Antonac iz Oprtja, Grgo Ladonia iz Valture i još mnogo drugih. Isto je tako i na Rijeci zatvoreno kroz nekoliko dana više dućana naših ljudi.

IDRIJSKI RUDNIK PRIVATNA LAST

Pred štirimi meseci je prispela iz Idrije vest, da bo rudnik prevzela privatna družba. Vest je povzročila v Idriji sami, kakor tudi med Idrijčani po svetu, veliko razburjenje, ki smo ga opravičevali z velikim strahom pred bodočnostjo rudnika in Idrije sam. Tudi ostala slovenska javnost ni ostala brezbržna ob tej vesti in slovenski časopisi so prinesli daljše članke o idrijskem rudniku. Samo ljubljanski »Slovenec« je bil drugačnega mnenja, bil je celo trdno prepričan, da se kaj takega ne bo zgodilo. To svoje prepričanje je izrazil tudi v svojih vesteh in v članku, ki ga je priobčil 7 septembra in katerega je prinesla v celoti tudi »Istra«. V tem članku je razbijal strahove in poln optimizma poročal, da je dobil iz dobro poučenega vira vest, da bo rudnik ostal državna last. Vse da bo ostalo pri starem, le uprava, da bo prešla iz rok ministrstva za javna dela v roke ministrstva za finance. Omenil je tudi oblastva, ki so si stekla za akcijo velike zasluge in izrazil hvaležnost Idrije in idrijskega rudarja.

Odkrito rečeno, vsi Idrijčani smo bili listu za njegovo vest prav iz srca hvaležni in vsem se je odvalil težak kamen skrb pred negotovo bodočnostjo rojstnega kraja. Danes moramo žal ugotoviti, da je bilo naše pomirjenje le kratko. Pred kratkim smo prejeli vest, da je prevzem rudnika gotovo dejstvo, da ga bo prevzela privatna delniška družba z 2/3 delnic, državi pa jih bo ostala samo 1/3. Prvotno, od nas napovedana oddaja rudnika se je uresničila, naš strah in naša skrb sta bila torej upravičena.

Da nismo bili osamljeni v svojih črnih pogledih in da pretiran optimizem o vprašanju našega rudnika ni bil na mestu, nam dokazuje članek, ki so ga priobčile »Le ultime notizie« dne 23 septembra izpod peresa nekega Karla Tigolija z naslovom: Obisk v Idriji in pod naslovom: Kraj in rudnik eno življenje. V tem članku gleda pisec, Italijan, prav tako s skrbjo v bodočnost, ko potrjuje vesti, da bo rudnik prevzela privatna družba. Pisec moramo priznati veliko stvarnost in objektivnost s katero opisuje svoje utise o Idriji, njenem rudniku in življenju v dolini.

Predvsem ugotavlja pisec, da živi 6000 prebivalcev Idrije od rudniškega prometa, ki znaša več kot 6 milijonov lir na leto, dočim znašajo plače in mezde preko 3 milijonov lir na leto. Rudnik je dal, po njegovem računu, od italijanske zasedbe do danes skoraj 100 milijonov lir dobička. Srednji letni dohodek zadnjih let znaša 5 do 6 milijonov lir. Iz teh številk sklepa, da

je rudnik visoko aktiven, čeprav je ruda v primeri z ono iz rudnika San Salvatoreja, ki je tudi last družbe Monte Amiata, precej revna (zato je pa srebrom najčistejša, opom. — i.) in povzroča (radi svoje čistote) visoko enotno produkcijsko ceno živega srebra. Kljub temu, da stane steklenica živega srebra 700.— lir, kolikor znašajo tudi nizki produkcijski stroški, vendar ima podjetje lep letni dobiček.

Po teh gospodarskih ugotovitvah in podatkih pravi pisec dalje, da je razumljivo zanimanje celega mesta za rudniške dogodke in v zadnjem času tudi za vesti, ki so bile tudi uradne potrjene, o združitvi idrijskega rudnika s privatno družbo. Ministrstvo za finance bi po teh vesteh odstopilo rudnik družbi M. A., ki je lastnica drugega velikega italijanskega rudnika živega srebra. Po skoraj 400 letih državne uprave je rudnik na tem, da bo izgubil to predpravo in prešel v last družbe, ki je in bo, čeprav pod državno kontrolo, privatna delniška družba. Ta izguba pomeni veliko rano idrijskega prebivalstva. Delavci in prebivalci se boje, pravi laški pisec, da nima prenos rudnika samo socialnih vzrokov, temveč važnejše in globlje, ki lahko ogražajo ne samo tradicijo Idrije, temveč tudi njeno življenje samo.

S skrbjo vprašuje pisec ali bo obdržal rudnik svojo ulogo tudi potem ko bodo iz tehničnih in gospodarskih razlogov skrčili obrat. Ali bo nova družba nadaljevala delo državne uprave? Nepristranski pogled na rudnik, pravi dalje, ki živi od produkcije ne bogate rude in primer, ki ga je dala ista družba, ko je opustila reven rudnik v Morone, bi dali upravičeno slutiti v temno bodočnost rudnika, ki daje in bi mnogo dalj, če bi se strokovno izkoristil in po sodobnih trgovskih vidikih. Lahko bi dal 9 do 10.000 steklenic živega srebra na leto, t. j. točno polovico celokupne produkcije družbe M. A.

Končno se spet povrne na življenje v dolini in pravi, da je z rudnikom povezano življenje 600 rudarjev, skoraj 1000 upokojencev, invalidov, udov in sirot. Manj intimni pa kljub temu globoki in važni so odnosi ostalega prebivalstva do rudnika. Poleg dohodkov, ki jih prinaša rudnik in ki utegnejo biti čez dvajset let še bolj negotovi, ne smemo pozabiti tudi na socialne dolžnosti, ki jih je velikodušno prevzela država v korist delavstva, ki dela ali je delalo v rudniku, ki bi bile lahko spremenjene od nove uprave in v kakšno škodo prebivalstva si lahko predstavljamo.

Pisec je popolnoma zadel v tarčo. Nismo kaj pristaviti. K stvari se bomo še povrnili ob priliki. — i.

FATTA LA LEGGE, TROVATO L'INGANNO

Trst. — »Ima gospode, koji — smijuci se — pokazuju prijateljima nov auto strane provenijencije, koji im stoji pred ulazom u kuću. A kad ih prijatelj u čudu gleda, oni mu značajno se smiješeci odgovaraju: »Fatta la legge, trovato l'inganno«. Izdan je zakon a već je pronađeno kako da ga se izigra... »tako piše jedan od zadnjih brojeva »Popolo d'Italia«.

U čemu je zapravo stvar? Stvar je jednostavna: u Italiji domaći automobiliste ne dobivaju benzina. Strani naprotiv dobivaju na ulazu u državu bonove, kojima nabavljaju benzin po volji. Sad što rade prometni Talijani? Kod kakvog prijatelja u inozemstvu naruče da im nabavi auto i uvezu ga u Italiju sa stranom tablicom. Kao takovi imaju sve pogodnosti: slobodnu vožnju i slobodan nakup benzina, pa se mogu vozikati po gradu i na izlete po volji. I »Popolo di Trieste« se tuži da i Trstu ima dosta takvih nediscipliniranih vozača, pa traži za njih oštre kazne. Kako dakle vidimo, nema ni u Italiji oduševljenih patriota, koji bi voljeli tjerati bicikl, nego li se udobno voziti u autu.

Zdrav idrijski rod

Idrija, septembra 1939. Prav gotovo ni nobenega kraja v vsej Sloveniji, najmanj pa rudarskega, ki bi se odlikoval z večjim številom starih korenin in z njimi dokazoval zdravje in trdnost svojih prebivalcev. Tako častno mesto in pravi rekord zavzema naš kotel, šteje lepo številko 30 nad 80 let starih mož. Med njimi je celo rudarska grča z 93 leti. Kljub številnim boleznim, ki so razsajale tekom stoletij v rudarski dolini, dokazuje to številni starci, da je idrijski rod zdrav in močan. Zelo bi se motil kdor bi trdil, da je to dejstvo pripisovati življenju zadnjih dveh desetletij. Vzrok leži predvsem v tem, da je bil dotok zdravega rodu iz okolice tako močan, da je uničeval vplive težkih bolezni in da se je indrijskemu rudarju včasih razmeroma dobro godilo. Zadnje čase je radi gospodarskih razmer v dolini dotok z dežele popolnoma prenehal, vpliv sedanjih socialnih razmer pa se bo pokazal šele čez leta, ko najbrž ne bomo šteli nobenega osemdesetletnika več. — i.

S popravljenim potnim listom

Podbrdo, oktobra 1939. — Karabinerji na postaji so aretirali 25-letno Nado Pavlinovo zaradi falsifikacije potnega lista. Ko so pregledovali potni list, so opazili, da so popravljeni datumi in je tako zgedalo, da je potni list podaljšan. Pavlinova ni dolgo časa hotela priznati ničesar o tej zadevi, končno pa se je le vdala. Izpovedala je, da je morala obiskati starše v Jugoslaviji in ji zaradi tega ni kazalo drugega kakor, da lastnoročno popravi že iztekli potni list.

CIJENE JAJA, VOČA I POVRČA

Pula. — Počevši od 1. listopada utvrđene su cijene svježim jajima sa 1.15 lira par. Jaja iz inozemstva stoje 1 liru par. Češnjak kg 2.30 lira — breskve kg 0.80 lira — kupus 1 lira kg., — krumpir 0.65 lira kg — radič 1 lira kg — salata 1.60 — smokve 1 lira. kruške 1.60. — jabuke 1 lira. grožđie 1.60, limuni 15 do 25 centesima komad ili po kili 2.40 lira. Dućani moraju uvijek imati na skladištu jeftinije vrste robe, a ako im ta uzmanjka, moraju bolju robu dati po nižoj cijeni.

Skup duhan

Vodnjan — Pere Cukarić iz Vodnjana optužen je da je krijumčario duhan. I faksično, nenadano pretragom pronađeno je kod njega 340 grama duhana. Osuđen je na 450 lira globe, na mjesec dana zatvora i stavljen je pod pasku.

PREDVOJNIČKE TEČAJEVI

Rijeka. — U nedjelju je u cijeloj Istri izvršena regrutacija mladića, koji moraju stupiti u predvojničke tečajeve. To stupanje izvršeno je na veoma svečan način, u pojedinim mjestima, u prisutnosti vojnih i civilnih vlasti. U predvojničke tečajeve upisano je: u Rijeci 1168, Opatiji 150, Jablanici 85, Podgradu 160, Klani 52, Velim Munama 59, Jelšanama 105, Lovranu 111, Materiji 94, Matuljama 199. Mošćenicama 63 i u drugim mjestima riječke provincije još 297, u svemu dakle 2553 mladića.

U predvojničkim tečajevima vrše mladići u svoje slobodno vrijeme, uglavnom nedjeljom, sve vojničke vježbe, tako da su kad dolaze u vojsku već uglavnom vojnički naobraženi.

Sprememba imen

O novi odredbi glede spremenbe imen »Slovenec« piše: Tržaški »Piccolo« od 21. septembra prinaša zanimiv praviški članek o novih postavnih dolečbah glede spremenbe krstnih imen. Zakon pravi, da sme vsakdo prositi za spremenbo krstnega imena, če je smešno ali nedostojno. Reveži so pri tem postopku oproščeni vseh taks. Uradno spremeni krstno ime prefekt na predlog državnega pravdnika, če je ime smešno, nedostojno ali če žali narodno ali versko čustvo. »Piccolo« pravnik komentira to dolečbo takole: »Med smešna imena ali med ona, ki žalijo narodni čut, je treba šteti razna fantastična imena, izmišljena od romanopiscev, ki pogosto zvenijo tuje po francosko ali rusko, in razna balkanska imena, ki so vredna spoštovanja v deželah njihovega izvora, a se ne dajo prilagoditi naši govorici. Ta imena so prodira v primorske dežele šele nekaj let pred vojno in med vojno in so jih dali nekaterim otrokom celo po narodnem zedinjenju. Ta imena so pogosto prava muka za tiste, ki jih nosijo in bi se jih prav radi znebili, da privzamejo imena, ki so običajna na naših tleh in so v skladu s tradicijo njihovih dedov.« Brezdvomno se mora jedru teh postavnih dolečbah pritrđiti. Zdi se pa, da hoče »Piccolo« tolmač razširiti smisel teh dolečbah tako, da bi se slovanska krstna imena nasilno spreminjala. To bi gotovo žalilo čut narodne manjšine in čustvo prizadetih družin ter bi tudi ne bilo v skladu s tradicijo tukajšnjega prebivalstva. Mislimo, da nič ne pretiravamo, če trdimo, da bi bila to zloraba dobro zamišljenega zakona, kar gotovo ni v interesu odločilnih krogov, ki ne žele, da bi se ustvarili novi povodi za nezadovoljstvo in razburjenje.

— e.

BROJ STANOVNIKA U GORICI

Gorica — Glasom službenog popisa ima danas Gorica 54.000 stanovnika.

KOLIKO SE VINA POPIJE U TRSTU?

Trst — Koncem prvog polugodišta bilo je u Trstu 4544 obrtnih dozvola, od toga 949 gostioničarskih, 296 trgovina živim namirnicama na veliko, 1417 na malo, 402 drugih trgovina na veliko, i 1480 raznih trgovina na malo. Broj trgovina alkoholnim pićima na malo, dosta je velik: na svakih 200 stanovnika po jedna. Je li to previše ili premalo? Sigurno previše, ako uzmemo da velik broj stanovnika, staraca, djece, bolesnika i žena ne pije vina. Znači da onaj ostatak (možda od nekih niti 50 ljudi) pije mnogo i izdržava po jednu gostionu.

U toku mjeseca jula uvezeno je u Trst 1.736.500 litara vina, što znači oko 7 litara na svakog Trščanina. No jer, kako smo rekli velik broj djece, žena i staraca, ne pije, to otpada više nego 10 litara vina na pojedinca mjesečno. Tu nije uračunata rakija i liker, kojeg se također uveze 6900 litara. Trščani dakle dosta piju.

NASTRADAO RUDAR

Labina — U ugljenokopu Arsia nastradao je ovih dana 47-godišnji rudar Josip Jerman. U času kad se je u vagonetu dizao, nakon obavljene rada iz rova dizalo mu je otkinulo lijevu ruku od ramena. Nesretnik je hitno odvezen u pulsku bolnicu, no ne zna se hoće li ostati na životu.

OVDJE SE RADI

Pula — Dan je nalog da se u svim javnim i privatnim uredima izvjes tablice s natpisom: »Ovdje se ne prave prognoze, niti se vode rasprave o visokoj politici ili visokoj strategiji. Ovdje se radi. Te su tablice izvjesene po nalogu fašističke stranke.

TEČAJ ARAPSKOG JEZIKA

Trst — 16 listopada otvoren je u Trstu tečaj za učenje arapskoga jezika, koji je već lani bio za početnike priredjen. Za tečaj se pravi velika reklama, jer da će arapski jezik dobro doći onima, koji budu iselili u Istočnu Afriku. Interesantno je da se ni hrvatski ni slovenski tečajevi dosada bar javno nigdje ne održavaju iako tamošnji Talijani žive među kompaktnom masom od 650.000 Hrvata i Slovenaca. Komotnije je prisiliti te Hrvate i Slovence da uče talijanski.

NABAVA PLINSKIH MASKI

Pula — Članovi odbora za prvu pomoć, namještenici u trgovinama i industrijama i dr. dobili su nalog da o svom trošku nabave plinske maske.

TEŠKA NESREĆA ZA VRIJEME VJENČANJA

Pula. — Prije osam dana na tragičan je način poginula ovdje 25-godišnja Ana Župić udata Rade. Njezin brat se uputio u crkvu na vjenčanje sa ostalim svatovima. Ona je ostala na čas u dvorištu i naslonila se na rub šterne, izgubila ravnotežu i sunovratila se u šternu. Kad su se svatovi vratili ubrzo su opazili njezin nestanak, pa potraživši je, nadošlo je utopljenu u šterni.

VIJESTI IZ DOMOVINE

ČLANOVIMA NEKADAŠNJEG OPSKRBNOG ZAVODA

za civilne službenike b. a.-u. vojne uprave u Beču

Ove je godine još početkom aprila izašla uredba koja regulira prava na penziju odnosno otpisnu onim licima, koja su bila članovi Opkrbnog zavoda za civilne službenike bivše austro-ugarske vojne uprave u Beču.

Budući da imade izvjestan broj emigranata, koji će se odredbama ove ustanove moći okoristiti, a do sada im sadržaj uredbi nije bio poznat, mi je iznosimo u cijelosti. Uredba glasi:

Član 1

Pravo na penziju ili otpisnu po ovoj Uredbi imaju bivši članovi Opkrbnog zavoda za civilne službenike a. u. vojne uprave u Beču i njihove porodice, koji su se nakon stupanja na snagu ove Uredbe zatekli kao jugoslavenski državljani, a pod uslovima ove Uredbe.

Član 2

(1) Na penziju imaju pravo oni članovi Opkrbnog zavoda i njihove udove, koji su do 1. decembra 1918. godine navršili 10 godina članstva kod Zavoda.

(2) Članovi koji imaju najmanje 5, a nemaju 10 godina članstva koje se priznaje po stavu prvom, imaju pravo na otpisnu u smislu propisa ove Uredbe.

Član 3

Članstvo se dokazuje isključivo matičnim listovima Opkrbnog zavoda.

Član 4

(1) Lična penzija za 10 godina priznatog članstva po ovoj Uredbi iznosi godišnje 360 dinara, a za svaku dalju punu godinu članstva povisuje se za 2 posto od ove sume.

(2) Uz ove penzije pripada lični dodatak, bez porodičnog, i to: u I mesnom razredu skupoće 420 dinara, u II 400 dinara i u III 380 dinara mesečno pod uslovima Uredbe o ličnom i porodičnom dodatku državnih penzionera.

Član 5

(1) Porodična penzija za jedno lice iznosi 50 posto, za dva 65 posto, za tri 75 posto, za četiri i više 85 posto lične penzije.

(2) Pravo na porodičnu penziju pripada zakonitoj ženi i deci rodjenoj u zakonitom braku ili pozakonjenoj. Ženi rastavljenoj od muža nadležnim putem po propisima rimokatoličke crkve ne pripada pravo na porodičnu penziju. Više zakonitih žena muslimana računaju se zajedno kao jedan član porodice.

Član 6

(1) Pravo na penziju po voj Uredbi gube članovi Zavoda i njihove udove

pod istim okolnostima sa kojih se pravo na ličnu odnosno udovičku penziju gubi po Zakonu o činovnicima od 31. marta 1931. a deca po tač. 1, 2 i 3 stava prvog §-a 153. Zakona o činovnicima kao i na vršetkom 18. godine života.

(2) Izuzetno deca koja su telesno ili duševno nesposobna za privredjivanje, što se ima utvrditi lekarsko-komisijским pregledom 3 lekara u javnoj službi, uživaju penziju sve dok ta nesposobnost traje.

Član 7

(1) Uz porodičnu penziju, bez obzira na broj članova porodice, pripada i lični dodatak u istom iznosu i pod istim uslovima kao i licu od kojeg porodica pravo na penziju dovodi.

(2) U slučaju odvojenog života deli se iznos penzije i ličnog dodatka na ravne delove na članove porodice. U ovom slučaju, lični dodatak se isplaćuje po razredu skupoće onog mesta u kojem najstariji uživatelj penzije živi.

Član 8

(1) Otpisna na koju imaju prava samo bivši članovi Opkrbnog zavoda po članu 2 ove Uredbe iznosi za punih 5 godina članstva 1500 dinara, a za svaku dalju godinu još 100 dinara.

(2) Pravo na otpisnu nemaju lica koja se nalaze u službi države u takvom svojstvu koje povlači pravo na penziju ili potporu po postojećim propisima.

(3) Članovi porodice nemaju pravo na otpisnu.

Član 9

Članovima Opkrbnog zavoda i njihovim porodicama kojima je bila regulisana penzija od Opkrbnog zavoda prema tadašnjim propisima, a koji su na dan stupanja na snagu ove Uredbe u životu, penzija će se ponovo odrediti po propisima ove Uredbe.

Član 10

(1) Za priznanje i regulisanje prava na penziju i otpisnu nadležan je Ministar vojske i mornarice.

(2) Penzijske prinadležnosti po ovoj Uredbi teku od 1. aprila 1939.

NOVI POŠTANSKI RAVNATELJ U SPLITU

Split — Novi poštanski ravnatelj u Splitu g. Guido Quien rođen je 12. rujna 1885. u Svetoj Nedilji kod Labina u Istri, gdje mu je otac bio učitelj. Bilo mu je istom par meseci, kad mu je otac premješten iz Svete Nedilje u Dalmaciju.

AGRARNA REFORMA ZA TALIJANE U DALMACIJI

Sporazumom između Italije i Jugoslavije primijenit će naša vlada odredbe zakona o agrarnoj reformi iz godine 1930 i na talijanske državljane u Dalmaciji. U službenim novinama Banovine Hrvatske objavljena je uredba o sporazumu za primjenu agrarne reforme, koja glasi:

Čl. 1.: Talijanska vlada je sporazumna da se kao osnova što se tiče eksproprijacije nekretnosti, koje pripadaju talijanskim državljanima, uzmu odštete ustanovljene zakonom od 30. listopada 1930 o likvidaciji agrarnih odnosa u Dalmaciji. Čl. 2.: Postoji sporazum, da će se u duhu naprednog spomenutog zakona i saobrazno ustanovljenoj praksi nadležnih jugoslavenskih sudova sa težacima i podtežacima, koji su talijanski državljani, postupati na isti način i da će oni uživati ista prava kao i jugoslavenski državljani. Čl. 3.: Postoji sporazum, da svaki težak, koji je sagradio u svom trošku kuću ili ma kakvu građevinu na zemljištu, koje pripada talijanskom državljaninu, postaje vlasnik rečenog zemljišta i da će vlasnik za dotično zemljište primiti odštetu, koja će se izračunati na bazi odštete plaćene za zemljište, koje okružuje kuću ili, prema slučaju, za naj-

bliže zemljište. Čl. 4.: Jugoslavenska vlada izjavljuje, da je voljna poduzeti potrebne mjere, da bi se zakon od 19. listopada 1930 primjenio na talijanske državljane blagotvorno i u pravednom duhu, osobito odnosno reguliranja posebnih pitanja, koja se obavezuje, takodjer, da će poduzeti potrebne mjere, da bi se primjena agrarne reforme za sve talijanske državljane konačno završila do 31. prosinca 1940. Međutim kamati obveznika, koje čine cjelokupnu odštetu imat će da teku počevši od 1. siječnja 1939. Ova će se odredba primjeniti čak ako bi u nekom osobitom slučaju gornji rok bio prekoračen. Počevši od 1. siječnja 1939. prestaje svaka obveza za vlasnike talijan. državljane, da plaćaju zemljišne i općinske poreze, koji se odnose na zemljišta eksproprijirana u korist težaka na osnovu konačnih osuda u toku g. 1939 ili sukcesivno.

Dalje se određuje, da će talijanski državljani odnosno njihovi nasljednici biti ovlašteni da izvezu iz Jugoslavije vrijednosne papire, koje su primili ili će primiti u ime odštete ili ekvivalent njihov u dinarima. U ovom posljednjem slučaju to će se obaviti putem kliringa.

POTEŠKOĆE S DOBAVOM RIŽE

Zagreb — Riže gotovo više nema. Uvoz riže iz Holandije prestao je. Pregovori između Italije i Jugoslavije o riži traju već gotovo godinu dana, i do sada nisu urodili željenim plodom. Dok naši uvoznici nastoje da se omogući dovoz neoljuštene riže, pa u koliko to nije moguće i oljuštene riže, Italija je to presjekla jednim mahom znatno povisivši cijene. Prigodom trgovinskih pregovora između Jugoslavije i Italije, svakako će biti potrebno da se u tome pogledu nađe neko korisno rješenje.

Riža je kod nas osjetljivo poskupila. Dok se još do prije mjesec dana prodavala riža na veliko po 6.40 dinara po kilogramu, danas se prodaje na veliko po 10 dinara kilogram. Troše se one male postojeće zalihe u nadi da će mjerodavni faktori naći izlaza iz današnje situacije.

DOLAZAK TALIJANSKE TRGOV. DELEGACIJE U BEOGRAD

Beograd — U Beograd je stigla talijanska trgovačka delegacija, pod vodstvom generalnog direktora odjeljenja za valute Massi-a o čemu smo u zadnjem broju javili. Delegacija će sudjelovati na radu jugoslavensko-talijanskog privrednog odbora, koji ima da raspravi sva pitanja, koja su od važnosti za trgovinu između obih zemalja, a naročito obzirom na nastale promjene u međunarodnoj situaciji.

NEDOZVOLJENO PEĆENJE RAKIJE

Gorica — Franjo i Dragutin Dolmark i Franjo Bizjak zatečeni su u šumi Tratinik kako peku rakijsku. Financijski stražari iz Kormonsa koji su onuda krstarili (a vjerojatno su o tome od nekoga bili obaviješteni) uapili su ih i zaplijenili im kotao i veliku količinu rakije.

IDRIJSKI RUDNIK U PRIVATNI LASTI

Ljubljansko »Jutro« je prinelo dne 3. oktobra med gospodarskim vestmi sledeće poročilo: Iz Milana poročajo, da je sklenjena združitev med družbo Monte Amiata, lastnico največjega italijanskega rudnika živega srebra in državnim rudnikom živega srebra v Idriji (Azienda Minerale di Idria) v skupno delniško družbo, pri kateri bo italijanska država udeležena z eno tretjino delniške glavnice. — e.

DEMOGRAFSKI BILTEN IZ RIJEKE

Umrli: Argea Grabar, kućanica; Josip Vladimir Stanger, gostioničar.

Vjenčani: Teodor Gici i Argana Rak — Josip Kukurin i Ana Zajec.

Oglašeni: Rudolf Kučić i Leonida Jurin — Renato Kučić i Ladislava Kučić — Modest Meštrović i Anita Ljubičić — Teodorik Ceoli i Mira Jurdana — Blaž Frković i Laura Langendorf — Dragutin Škrlić i Vratislava Vodopivec — Marko Draščić i Antonija Perčić — Pavao Dnjela i Regina Paris — Franjo Rodino i Kladija Klarić. — Città italianissima e olocausta!

OMLADINSKO GIBANJE

Omladinska sekcija društva »Istra« u Zagrebu — održat će svoju redovitu godišnju skupštinu dne 22. X. o. g. u 10 sati prije podne u društvenim prostorijama sa slijedećim dnevnim redom:

1. Pozdrav pročelnika. 2. Biranje jednog zapisničara i dva ovjervitelja. 3. Izvještaj tajnika. 4. Izvještaj blagajnika. 5. Izvještaj knjižničara. 6. Izvještaj šah-sekcije. 7. Izvještaj nadzornog odbora i davanje absolutorija starom odboru. 8. Biranje nadzornog odbora. 9. Eventualije.

Pozivaju se svi članovi i prijatelji da bi prisustvovali toj skupštini. Odbor.

BISKUP D. JURAJ DOBRILA

U SVIJETLU TALIJANSKOGA HISTORIČARA

(Svršetak)

U oktobru 1873. bili su raspisani izbori za 4 zastupnika u Carevinskom vijeću u Beču, na temelju novog izbornog zakona. Dobrila, koji je već u prvoj legislaturi, kako sam to već spomenuo, bio zastupnikom, ponovno je kandidirao, da bi mogao i u bečkom parlamentu i u vladinim krugovima agitirati u hrvatskom smislu i na taj način promicati interese svojih sunarodnjaka u Istri. Kandidirao je u vanjskim općinama Poreča, Kopra i Vodnjana. Uspio je da su ga poduprli i neki talijanski svećenici.

Naša stranka nastojala je da mu postavi nasuprot kandidata, koji će mu biti ravan po uplivu na izbornike pa je kandidirala markiza Giampaola Polesini-a. Borba je bila žestoka, ali je na koncu pobijedio Polesini. (Treba poznavati tadašnji izborni zakon, koji je davao pravo glasa samo izvjesnim veleposjednicima koji su bili uglavnom samo Talijani — Op. urednika!)

Biskup, koji je bio dva dana prije izbora otišao iz Poreča, kada se je kasno na večer vratio u grad, našao ga je svega u svijetlu iluminiranog. Neki nevaljalac zamazao je noću biskupovu palaču ljudskim izmetinama i napisao neke bezobrazne riječi na njegovu adresu. Sutradan se je načelnik Vergottini požurio u biskupsku palaču da mu se ispriča, ali ga je biskup najurio, ne htijući da čuje nikakvih isprika.

Takav je bio biskup Dobrila — kao Hrvat.

Prvi pokušaj da se digne do tada mirne istarske seljake — priča dalje u svojim bilješkama De Franceschi — i da se u njima probudi nacionalni osjećaj potekao je godište 1848 od činovnika kotarskog predstojništva u Pazinu.

U Trstu se je slavenski pokret pojavio te iste godine, kad su se ujedinili tamo nastanjeni Slovenci i Dalmatinci osnovali slav. jedinstvo (»Edinost«). Oni su našli podršku ne samo kod vlasti, nego i kod nekih zatucanih elemenata u gra-

du, koji su se okupljali oko lista. »Il Diavoleto«, gdje je poneki profesor ili činovnik-stranac mogao da se budalasto producira i tvrdi da je Trst u većini slavenski grad, na koji da Talijani nemaju nikakva prava, pa da je čak i njegovo ime Trst (od trstike) porijetlom slavensko. A nitko nije pobijao te laži, koje su odobravale od vlasti podupirane novine, kojima je bila zadaća da energično pobijaju talijanske nacionalne aspiracije.

Budući da istarski Hrvati nijesu imali ni jednog gradskog centra ni jednog gradjanskog klasa, koja je obično svagdje protagonist svakog političko-nacionalnog pokreta, taj su pokret potvela nekoliko godina kasnije isključivo brojni seoski svećenici — stranci, po direktivama društva »Edinost« iz Trsta i propagandnih odbora iz Ljubljane i Zagreba. Kad je kasnije biskup Dobrila stao na čelo pokreta i podupro ga ugledom perom i novcem, te kad je sjemenište u Gorici, u kom su se odgajali mladi svećenici, postalo ognjištem slavizma, stranim su se svećenicima priključili i domaći, da bi se ulaskali biskupu kojega su se bojali. Danas su najžešći propagatori slavenskih ideja oni malobrojni mladići koji su se znali — hvalevrijednom ustrajnošću — izdići iz seljačkih koliba i doprijeti do sveučilišta, pa računaju da će kasnije kao profesori, liječnici, advokati itd. moći sa sve većim uspjehom te ideje proširiti.

Najveća pak nevolja za Istru bila je u posljednjim decenijama pomanjkanje nacionalnog klera.

Kakav je bio prošlog stoljeća ne samo u mletačkom, nego i u austrijskom dijelu pokrajine. Porečki biskup Peteani i tršćanski biskup Legat, uznemireni velikom nestašicom svećenstva u svojim diecezama, zamislili su oko 1850. godine osnutak jednog talijanskog sveće-

ničkog sjemeništa. Neki talijanski patriote, među njima Michele Fachinetti, su ga toplo preporučivali no većina ih se za nj dezinteresirala zbog svog liberalnog duha, tako da su mnoga mjesta, pa čak i talijanski gradovi, ne isključujući ni sam Trst, bili u većini povjereni stranim popovima, koji nijesu ni poznavali domaćeg jezika, jer su bili dovedeni iz Kranjske, Štajerske, Hrvatske i Dalmacije, a posljednjih godina čak i iz Česke i Moravske.

Glavni organ hrvatske narodne stranke u Istri je list nazvan »Naša Sloga«, koji se štampa u Trstu dvaput mjesečno, a baveći se političkim, gospodarskim i kulturnim stvarima, namijenjen je probudjenju Hrvata u našoj pokrajini. Vodstvo lista ima u rukama inteligentan i naobražen svećenik, ali fanatik Matko Mandić. Svećenici su u glavnom i svi njegovi dopisnici iz pokrajine. List se dijeli uz minimalnu naplatu, pa i besplatno Hrvatima koji znadu čitati, a nepismenim ga seljacima čitaju i tumače svećenici. U njem se na žestok način podstiče mržnja protiv Talijana i gradskih posjednika, koji da su prigrabili od starine hrvatsku zemlju, tvrdeći da su Hrvati najstariji stanovnici Istre, dočim da su Talijane naselili Mlečani. Napose se hoće diskreditirati Karnjele, koji su razasuti po selima i mjestima unutrašnjosti, gdje su si mnogi od njih aktivnošću, poštenjem i štedljivošću stekli lijep položaj čuvajući i medju Hrvatima svoju talijansku civilizaciju, jer su osvješteniji od hrvatskih seljaka, koji su i inteligencijom i običajima i radošću i oštromnošću inferiorniji od njih. Pomoću svoje periodične štampe panslavistički agitatori fanatizirali su mnoge seljake pa čak i neke Karnjele (u Lindaru!) koji su se bastardirali, poženivši se s Hrvatima. Došli su čak dotle da su zavoljeli Hrvatstvo i sanjaju o njem, pa i u svojim domovima govore već hrvatski....

Svu hrvatsku agitaciju u Istri dirigiraju popovi iz Kranjske i iz Liburnije, poglavito iz Kastva i Krka, kojima su se kako sam već spomenuo, pridružili i ne-

ki naši mladi popovi i poneki seoski učitelj. — — —

Talijani se nijesu baš mnogo brinuli za tu polaganu, ali upornu hrvatsku i slovensku propagandu, osjećajući se sigurnima, te su naprama njoj bili upravo olimpijski indiferentni, ne misleći na to da se ponekad za ljetne vrućine mali oblaci veoma brzo povećaju i prošire, rušeći nenadnom snagom ogromne količine uništavajuće tuče na mirna i cvjetna polja.

Već prije mnogo, obaviješten točno o radu prvih protutalijanskih agitatora u unutrašnjosti, ja sam na to upozorio prijatelje, napose saborske zastupnike, potičući ih uporno, da se ujedine za jednu zajedničku akciju. Tek su se nedavno stari naši patriote — od kojih su mnogi živeli u talijanskim gradićima uz obalu uspavani sigurnošću — maknuli i osvjedočili se o velikoj opasnosti, koja prijete talijanskoj stvari u Istri. Zasluzni advokati Amoroso i Constantini stali su rezolutno na odbranu. Tako je 1. siječnja 1882. počeo izlaziti u Poreču tjeđnik »L'Istria«, kojeg uređuje Dr. Marko Tamaro, a namijenjen je prosvjetivanju pučanstva i pobijanju subverzivnih tendencija protivničke štampe. A sada se je u Pazinu osnovalo društvo »Societa Politica Istriana«, kojem je svrha da se suprotstavi Hrvatima, koji se već spremaju da zauzmu ovu i mnoge druge općine, kao i većinu zastupnika u pokrajinskom saboru i u parlamentu. Svrha je društva da disciplinira i organizira izbornike i da svim sredstvima promiče talijanstvo Istre» — — —

Tim riječima završava De Franceschi svoje bilješke koje se odnose na našeg velikog i neumrlog preporoditelja biskupa Jurja Dobrila, pravog narodnog čovjeka. Iako u tim bilješkama nije izneseno bogzna što novog o našem biskupu, bilo je svakako zanimljivo vidjeti, kako je i što je o njemu mislio i kako je gledao na naš rad u Istri jedan od njegovih najgorčnijih protivnika.

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

ZDRUŽITEV „JADRANA“ IN „NANOSA“

Maribor, oktobra 1939. Dne 10 septembra je bil v lepo okrašeni dvorani Narodnega doma ob polni udeležbi našega ljudstva občni zbor novoustanovljenega društva »Jadran-Nanos«, ki je nastalo z združitvijo obeh naših mariborskih društev. V našem društvenem življenju je to dogodek, ki je pomemben in ki presega zanimanje navadnih društvenih dogodkov. Zaradi tega je tudi zelo veliko zanimanje vsega našega življa, ne samo iz Maribora temveč tudi iz okolice in ostale Slovenije. Dogodek pomeni strmitvev društvenih sil v večjo in močnejšo enoto. Zaradi tega ni bil to samo navaden občni zbor, ampak prava manifestacija našega dela in stremeljenj.

Če pogledamo delovanje obeh društev nekoliko nazaj, bomo razumeli, zakaj je prišlo do združitve.

Društvo Jadran se je ustanovilo takoj po ustanovitvi naše države in je letos obhajalo dvajsetletnico svojega obstoja. V Mariboru, ko se je društvo ustanovljalo, so bile narodne razmere drugačne kot so danes. Po dvajsetletnem sistematičnem in smotrenem delu vseh tu živčih narodnih sil za obnovev jugoslovanskega lica tega važnega obmejnega mesta, ki ni nikdar prenehalo biti jugoslovansko, tudi ne tedaj, ko so bili časi najhujši ni se narodni odpor zatiral v kali.

Zavedni rojaki Primorci, ki so se semkaj naselili po preobratu, so prinesli s seboj izkušnje dolgoletnih borb za svojo zemljo, svobodo in obstanek. Ustanovili so društvo ter s svojim delom in narodno pesmijo dosegli priznanje vsega domačega zavrednega občinstva, kajti delo, ki so ga nesebično vršili, je bilo podobno apostolstvu narodnih ciljev, tvorne vzajemnosti in svobode. Taki so se ohranili do danes in so lahko ponosni na svoje požrtvovalno delo.

Časi se spreminjajo in prinašajo s seboj nov duh in nove probleme. Tako je tudi prišlo, da se je 1931 leta zbralo nekaj mladinskih pionirjev, ki se niso strinjali z delom in cilji starejših tovarišev in so po svojih predvsem mladinskih težnjah ustanovili društvo mladih, siromašnih, toda agilnih in idealnih mladeničev — danes — to društvo je že v svojem samem početku zaneslo v vrste svojega članstva nov duh in mladostni elan, ki ni mogel ostati brez odmeva med vsemi tistimi, ki so prišli z mladim društvom v dodir, ali pa na kakršenkoli način zasledovali društveno delovanje v teku svojega sedemletnega obstoja.

Velik del rojakov pa je izostal izven obeh društev, saj šteje Maribor nad pet tisoč rojakov, bodisi iz osebnega prilagajevanja novim razmeram, ali pa pozabljenost na svoje prvotne težnje in obliube svoji zemlji, morda pa tudi iz čisto oportunističnih razlogov, zgovarjajoč se da čemu dve istosmerni društvi.

Bodi kakorkoli, povsem jasno je, da naša misel ne more umreti, ker je pretesno spojena z našim narodnim in duhovnim bistvom. Moramo se odvaditi pobožnim željam in oportunizmu, ki ždi ob strani s prekrizanimi rokami, zavedajoč se imperativa, da smo dolžni in poklicani k življenju naroda in njegove zgodovine, kot konstruktivni sestavni del njegove celote. Zato moramo napolniti svoje življenje z vsebino nadosebnih narodnih teženj, ki pa se ne morejo nikdar polnoveljavno uresničiti.

dokler bo tako raztrgano naše narodno telo, kot je danes. Emigracija je še posebej poklicana, da budno dela in čuje nad trpljenjem svojih bratov ter da uveljavlja svoje načelo: »Nemiren je naš duh v izkaniu resnice in svobode, ki naj bo uresničena tako, da se ne bo treba pripadniku enega naroda poniževati in sramovati pred drugim narodom.«

Tudi sami smo uvideli, da je bila združitve potrebna in da nas razmere, v katerih živimo, nujno silijo h koncentraciji vseh razpoložljivih sil. Začetek je bil težek, ker je bilo potrebno odstraniti osebne vplive in navidezno nezaupanje ene in druge strani. Toda, ko sta se delegaciji obeh društev znašli na prvem sestanku z nalogo, da pripravita vse potrebno za združitve, so bile soglasno odstranjene vse težkoče in je že prva seja dosegla maksimum bistvenih točk za potrebno združitve. Še enkrat se je izkazalo dejstvo, da je ideja močnejša od oseb. Vendar so se priprave vršile več mesecev, ker se je hotela ustvariti trdna in trajna baza za bodočnost društva. Priznati je treba, da nam je šla banska uprava na roko, ker nam je v celoti odobrila nova pravila in dala s tem pravno podlago novemu društvu. Dogovorjeno je bilo, da izglasujeta dve društvi na svojih rednih občnih zbiorih pristanev na razpust sedanjih društev in pristop k novemu društvu, ko bodo vse formalnosti rešene. Tako se je tudi zgodilo. Na svojih izrednih občnih zbiorih sta obe društvi tik pred ustanovnim občnim zborom, dosegli soglasnost, da se obe društvi z vsem svojim imetjem in članstvom pridružita novemu društvu »Jadran-Nanos«. Na samem ustanovnem občnem zboru je najprej pregovoril dr. Cerkevnik kot predsednik delegacij pripravljalega odbora, nato sta se še v toplini besedami zahvalila sodruznika iz članstva oba bivša predsednika za pomoč in razumevanje ter sta se spomenila svojih dobrotinikov in ustanovnih društvenih članov. Tako bodi omejeno, da je delegat tov. Danilo Turk bil od vsega početka ustanovitelj in odbornik društva »Nanos«. Predsednik društva »Nanos« je predlagal, da sprejme članstvo novega društva za svojega častnega člana za služnega rojaka Jaka Kogejca, notarja v Mariboru, ki je primogel s svojo človekoljubno nesebičnostjo lečiti rane najbednejšim v potrebi. Predsednik »Jadrana« tov. Marino Kralj je predlagal, da se izvoli za častnega pevovodjo tov. Lah dolgoletni učitelj in pevovodja obeh društvenih zbiorov. Pri volitvah je bil z aplavzom sprejet in izvoljen predsednik novega društva dr. Rapotec, ki ga je predlagal pripravljalni odbor kakor tudi ostalo listo odbornikov. Društvo je dobilo novega predsednika in z njim bo gotovo pridobilo na ugledu in afirmaciji.

Na novo izvoljeni predsednik se je v zbranih besedah zahvalil za izkazano zaupanje in se obenem dotaknil smernic okvirnega bodočega programa. Potem so se oglasili k besedi številni delegati emigrantskih in domačih organizacij. Toplo je pozdravil tudi predsednik naše zveze dr. I. M. Čok. Vsi so si bili edini v tem, da je združitve važen mejnik v razvoju emigracije v Mariboru. To je tudi izpričalo članstvo, ki je napolnilo veliko dvorano Narodnega doma. Popoldne je bil družabni sestanek pri tov. Grmeku v Studencih.

Na delo za nov razmah naših sil! L. B.

O RAZPUSTU „BRANIBORA“

Kakor smo že javili je bilo narodno-obrambno društvo »Branibor«, ki ima svojo centralo v Ljubljani razpuščeno. Ista usoda je doletela tudi vse njegove podružnice, ki jih je bilo vsega skupaj 19. Banske uprava v Ljubljani je izdala dne 22 septembra odlok pod št. II-2. št. 7337 v katerem našteva sledeče razloge, ki so dovedli do razpusta:

V smislu § 2 društvenih pravil je namen društva, da na primeren način vzbuja zanimanje javnosti za Jugoslovane v tujini, da javnost seznanja s potrebami in položaji Jugoslovancev v tujini in da zbira sredstva za njihovo kulturno in gospodarsko povzdigo.

Osrednji odbor društva »Branibor« v Ljubljani je dne 5. septembra t. l. v ljubljanskih dnevnikih »Slovenec« in »Jutro«,

IZVANREDNA SKUPŠTINA DRUŠTVA „ISTRA“ U OSIJEKU

Osijek. — Kako smo u prošlom broju najavili održana je u nedjelju u Osijeku izvanredna glavna skupština osječkog društva »Istra«. — Skupština je sazvana zbog promjene pravila i društvene reorganizacije. Skupštini je predsjedao sudac okružnog suda g. Martin Klunčić. Nova pravila pročitao je tajnik Vjekoslav Maštrović sudski pripravnik. Skupština je s oduševljenjem prihvatila nova pravila prema kojima se društvo »Istra« u Osijeku u buduću zove »Hrvatsko prosvjetno i potporno društvo »Istra«, Osijek. U novu su upravu izabrani: predsjednik Dr. Martin Klunčić,

urednik: ERNEST RADETIĆ. — Odgovorni urednik: IVAN STARI, Zvonimirova ul. 48, III kat. — Vlasnik: Vladač Konzorcij »Istra«. Masarykova ul. 28a. Broj telefona 67-80. »Istra« izlazi svakog tjedna u petak. — Broj čekovnog računa 36.789. — Pretplata za cijelu godinu 48 d., za pola godine 24 d. za tuzemstvo dvostruko, za Ameriku 2 dolara na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku. — Tisak: Jugoslovenska štampa. — Rukopisi se ne vraćaju.

sudac okružnog suda; podpredsjednik Antun Čehić, upratelj Burze rada; tajnik Vjekoslav Maštrović, sudski pripravnik; blagajnik Ivan Radolović; domaćin Gustav Gantal, a odbornici: Josip Maretić, Ivan Krizmanić, Martin Benčić, Antun Pariz, Martin Šergo ml., a zamjenici odbornika: Ivan Moferdin, Martin Rabar i Ivan Rigo; članovi su nadzornog odbora: dr. Dinko Erman, ing. Bruno Mužina i dr. Mato Bokatić; zamjenik Ivan Pauletić. Skupština je završena pjevanjem hrvatske himne. — Sa skupštine je poslan brzojavni pozdrav društvu.

KULTURNA KRONIKA

Umetnostna razstava Fr. Stiplovska

V nedeljo dne 17 septembra je bila v Ljubljani odprta razstava slik in lesorezov znanega akademskega slikarja in našega rojaka F. Stiplovška iz Krškega. Stiplovšek je v Ljubljani že znan, saj je razstavljal že s prvimi ekspresionističnimi slikarji po vojni. Sedaj pa nastopa prikratk kolektivno ter je že zaradi tega razstava izredno zanimiva. Stiplovškova umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu vzbuja v umetniških krogih splošno pozornost in priznanje. Vsi ljubljanski dnevniki so že priobčili kratke pohvalne komentarje.

B. Borko piše med drugim v »Jutru«: Kakor kak outsider ostaja Stiplovšek ob strani vseh naših umetniških tekmovalanj in borb, očito nezainteresiran na strujarskih konfliktih, ki dobivajo v naši sredini pretiran pomen. Kot grafik ni nov pojav. Več kakor deset let je minilo, kar je izdal dve mapi svojih mariborskih lesorezov. Ni ga menda upodabljaljočega umetnika, ki bi se bil s toliko vnuemo posvetil oblikovanju mariborskih motivov. Tehnika lesoreza, ki jo je že tedaj obvladal na zadostni višini, je morda bolj kakor katerakoli druga ustrezala značilnosti ulic in hiš starega Maribora. Tudi na ljubljanski kolektivni razstavi so ti Stiplovškovi sorazmerno zgodnji lesorezi obilno zastopani, saj tvorijo jedro njegove grafične zbirke. Tako nam je Stiplovšek pokazal svoje delo tudi v njegovem časovnem razponu, ki obsega do malega dve desetletji. Takisto se nam predstavlja kot večstranski oblikovalec: oljem, ki jih je 37, se pridružuje deset risb in 32 lesorezov. Stiplovšek goji krajinarsko slikarstvo, se bavi s portreti in figuralnimi študijami, slika tihožitja in se v enem, dveh primerih poizkuša celo v verskih motivih. V vsem svojem prizade-

vanju je nevsiljiv. Neka topla predanost delu, ki jo čutimo za vsemi njegovimi slikami in ki označuje tudi Stiplovškovo osebnost, mora v nezainteresiranem opazovalcu vzbujati simpatije.

V »Slovencu« je S. Mikuž opisal razstavo in karakteriziral umetnika. Prinašamo nekaj odstavkov:

»Nikar ne iščite v Stiplovškovem delu prekucskih teženj. Revolucionar on ni bil nikoli. Niti v najbolj zgodnjih delih ne! Spominjam se pokrajine, ki visi v Narodni galeriji. Reprodukcijska koščka narave, ki pa mu je slikar suvereno nekaj odvzel, pa zopet nekaj dodal. Vzel mu je realistični kolorit ter ga nadomestil z umetnim, malce »književnim«. Tudi v strukturo zemlje in človekovega dela je posegel ter ga je preoblikoval po svoje, pač zato, ker je hotel sredstvo za neko določeno subjektivno povest, ne da bi mu bilo drevje, voda in niše — edini namen upodabljanja. Pri tem delu za vjetjem subjektivne namere v kos resničnega sveta pa Stiplovšek nikakor ni predmeta tako dosledno razbijal kakor so to delali njegovi tovariši. Nasprotno! Vedno je ostal pri starem načelu, namreč v solidnem gledanju na svet in umetnost. Za njega je bila hiša vedno hiša drevo drevo in človek človek.

Razstava je po časovni razmaknjenosti del prav za prav retrospektivna. Prav lepo more zasledovati umetnostni razvoj, ki ga je Stiplovšek v poslednjih letih (1929 I.) prehodil.

Lesorezi, ki zvečine prikazujejo stari Maribor in njegove zanimivosti, so že znani in tudi že priznani. Prav interesantne so tudi risbe.

S to svojo prvo večjo razstavo je g. Stiplovšek prav gotovo dosegel lep uspeh in jo občinstvu prav tople priporočamo.

PEDAGOGIJSKI LEKSIKON

Nakladna knjižara Minerva u Zagrebu svojim izdanjima ide u korak sa izdavačima velikih naroda izdavanjem vrlo ukusno opremljenih i skrbno sastavljenih leksikona. Ovih dana izdala je svoj treći leksikon: Pedagogijski leksikon, priručnik za teoriju i praksu uzgoja. Djelo je u suradnji većeg broja stručnjaka izašlo u redakciji S. Patačija, M. Tkalčića, Josipa Demarina i Ante Dežančevića. Profesori Josip Demarin i Ante Dežančevići jesu naši zemljaci.

Pedagogijski leksikon je sastavljen alfabetskim redom i obuhvaća popis svih većih pedagoga, pedagoške pojmove i probleme pedagogije te pojmove drugih nauka, koje su usko vezane uz pedagogijski rad, naša pedagoška nastojanja, naše starije i savremene pedagoške radnike. Sve je to prikazano u kratkoj zbijenoj formi, a uz pojmove i imena navedeni su izvori strane i naše literature. Nismo pozvani da dademo meritornu ocjenu ovom djelu, za koje su urednici morali bez sumnje uložiti mnogo truda, ali sudeći po kompetentnim ocjenama možemo ustvrditi da će pedagogijski leksikon biti vade mecum za nastavnike, uzgojitelje i prosvjetne radnike, jer će im zaista pružiti uvid u sva važnija pitanja na polju nauke, čiji su oni instrumenat ili organ.

IZIŠAO JE »MALI ISTRANIN« ZA RUJAN 1939

Nakon školskih praznika, koji su se malo otegnuli, jer se je urednik Ernest Radetić nalazio kroz cijeli mjesec rujan na vojnoj vježbi, (kako se to razabire iz bilješke u uredničkoj pošti), izišao je ovih dana 1. broj »Malog Istranina« ove školske godine. U uredničkoj pošti nalazimo srdačnu čestitku omladinskom književniku g. Bogumilu Toni-u, koji je ovih dana proslavio 45-godišnjicu svojega književničkog rada, a već je 30 godina neumorni saradnik »Malog Istranina«. Iza toga slijedi ovaj sadržaj: Ernest Radetić: Djeca — Gabrijel Cvitan: Rujan — Barba Rike: Istina i laž — Prikodražan: Smreka — Šime Furić: Zelja — E. R.: Još o točkama i rezima — Bogumil Toni: Kovač — Marko Miroslav: Kasna jesen — Slijede napete pustolovine maloga Jožica i njegovog majmuna klocka — Dječje novine s aktualnim najnovijim političkim događajima u Jugoslaviji i Evropi, ispričane dječji razumljivim načinom — Veseli Jurčev kutić — zatim rubrike: Priroda, Zdravlje, Iz stranih zemalja i Razno s vrlo zanimivim vijestima. Zagonetkama na dvije stranice završava ovaj broj našeg jedinog izrazito emigrantskog lista.

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno, za vrijeme školske godine, a stoji 12 — dinara na godinu, odnosno pojedini broj 1 dinar. Ne bi smjelo biti niti jednog emigranta čija djeca ne bi bila pretplaćena na list. Uprava i uredništvo nalaze se u Krajiškoj ulici br. 12, Zagreb.

Nova rasprava sveuč. prof. u Subotici dra Mije Mirkovića. Naš dr. Mihe Mirković, koji je dosad napisao osim prekrasne zbirke čakavskih pjesama i cijeli niz stručnih rasprava, napisao je u Socijalnom arhivu br. 5—6 interesantnu raspravu: »Socijalna i ekonomska uslovljenost naše ekonomske politike i naročito spolne trgovinske politike«, u kojoj se osvrće na industriju kao poreski objekt. Iako je rasprava namijenjena ograničenom broju čitalaca ima u njoj mnogo vrlo interesantnih podataka koji će zanimati i široke slojeve. Rasprava je zbog svoje aktualnosti zapazena i vrlo lijepo primljena.

»Critica Fascista« br. 23, koju uredjuje Giuseppe Bottai donosi u ovom broju jedno razmatranje o Jugoslaviji u formi pisma i obrazlaže balkansku neutralnost.

Iz razloga koji su izvan naše moći morali smo u zadnji čas izbaciti uvodnik u ovom, a isto tako i u prošlom broju našega lista. Molimo čitatelje da to uvažavaju.

Naši pokojnici

BRUNO MIHOVILOVIĆ

Zagreb — U Zagrebu je tragično preminuo naš zemljak iz Premature 26-godišnji Bruno Mihovilović, baciivši se na glavnom kolodvoru pod kotače lokomotive. Mihovilović bio je namješten u svojstvu električara u ložioni državnih željeznica, a u Zagreb je došao iz Istre još kao mali dječak. Bio je tih i miran, dobar i solidan radnik, pa je vijest o njegovom tragičnom završetku duboko potresla brojne njegove prijatelje i znance.

Pokoj mu vječni, a ucviljenoj rodbini iskreno saučestje!

† JOSIPA PETEH

Još 15. rujna preminula je u Žminju Josipa Peteh, žena Matije Peteha, tamonišnjeg trgovca i vlasnika mlina. Josipa Peteh bila je nadasve plemenita žena i dobra majka, koja je u narodnoj borbi, kojoj je na Žminjštini bio njezin muž na čelu, bila tiha i skromna, ali neumorna suradnica. — Koliko je bila voljena i cijenjena, naročito kao majka sirotnije najbolje dokazuje veličanstven sprovod, kojemu je prisustvovalo veliko mnoštvo naroda iz Žminja i čitave bliže i daljnje okoline. Pokojna Josipa Peteh bila je cijenjena zbog svoje dobrote i plemenitog srca ne samo od naših ljudi nego i od samih Talijana, koji su o njoj i njejoj kući uvijek s poštovanjem govorili. Svoju je djecu odgojila kako i dolikuje pravoj i poštenoj rodoljubnoj majci u iskrenom i nepatvorenom rodoljublju. Naš prijatelj Dr. Josip Peteh, šef-lječnik Okružnog ureda na Sušaku oplakuje u njoj svoju majku i mi mu izrazujemo naše iskreno saučestje.

Urednik: ERNEST RADETIĆ. — Odgovorni urednik: IVAN STARI, Zvonimirova ul. 48, III kat. — Vlasnik: Vladač Konzorcij »Istra«. Masarykova ul. 28a. Broj telefona 67-80. »Istra« izlazi svakog tjedna u petak. — Broj čekovnog računa 36.789. — Pretplata za cijelu godinu 48 d., za pola godine 24 d. za tuzemstvo dvostruko, za Ameriku 2 dolara na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku. — Tisak: Jugoslovenska štampa. — Rukopisi se ne vraćaju.